

А 2005
5878_к

ЖАНСУТІРОВ

ЖИВИ

1

**Ілияс
ЖАНСУПРОВ**

**Ілияс
ЖАНСҮПРОВ**

**КӨП ТОМДЫҚ
ШЫҒАРМАЛАР ЖИНАҒЫ**

Алматы
«Жазушы»
2002

ІЛІЯС
ЖАНСУПРОВ

БІРІНШІ ТОМ

Өлеңдер мен дастандар

Алматы
«Жазушы»

ББК 84 каз 7-5

Ж 26

Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінің бағдарламасы бойынша шығарылып отыр.

Жансүгіров І.

Ж26 Көп томдық шығармалар жинағы.Т.І: Өлеңдер мен дастандар. — Алматы: Жазушы. — 2002 — 200 бет.

ISBN 5-605-01854-х (том I)

ISBN 5-605-01855-8(общ)

Ілияс Жансүгіровтің көп томдық шығармалар жинағының бірінші томына дүлдүлақынның тандаулы өлеңдері мен «Күлагер», «Күй», «Күйші» дастандары енді.

4702250202-30

Ж—————**күлактандырусыз** - 2002
402(05)-02

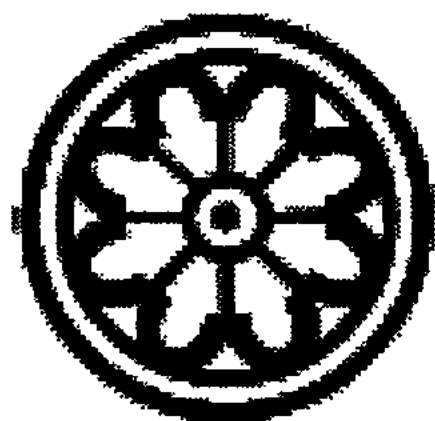
ББК **84** каз 7-5

ISBN 5-605-01854-х (том I)

ISBN 5-605-01855-8 (общ.)

© «Жазушы» баспасы, 2002

ӨЛЕНДЕР

БҰЛБҰЛҒА

Сайрадың күйқылжытып, құбылжытып,
Тамсандым, тандайымның суын жұтып,
Толқытып, толықсытып, емірентіп,
Қиқуға қызықтырдың, қылдың ынтық.

Ерікті алып, ес шығарып, екілентіп,
Көңілді көлбектетіп, ойды үмтылтып;
Қанды қозғап, тамырды солқылдатып,
Көңіл мұңын, жүректің лебін тінтіп.

Малда дыбыс, көлде шу, желде ызыл жоқ,
Маңайды манаурадым мүлде ұмытып;
Судың сылдыр, тоғайдың дыбыры жоқ,
Басқаны, қойдың, әншім, тақа құртып.

Шырқатып, шынғыртасын, шымырлатып,
Төмендеп түсіресің сыбырлатып;
«Мұндым-ау! Мынау сенің мұңың ғой» деп,
Маған да әкелесің қыңырлатып.

Жіберіп жер астына ызылдатып,
Қайтадан көтересің қимылдатып:
Жүрегім, қаным, миым, көмейімде,
Қосылтып, қос құлақты шыңылдатып.

Сен сондай, ә, мен қандай сол мезгілде?
Елжіреп ішім, бауырым кеткен мүлде.
Қаныма қосып кеттің бір ауру,
Осылай сайрамасаң күнде-күнде.

1915

ӘНШІГЕ

Өлеңге көңлің құмар, даусың жытар,
Созылтып ән мұржасы созсаң зытар.
Ән сүйгіш, жылы көңіл, сөзге таңсық
Жылпышдар жылы сөзді неге ұмытар?

Тамырды солқылдатып, ойды қозғап,
Жүректі тебірентіп, ішті жылытар.
Қайғылы, мұнды, өнерлі, шерлі жанға
Ой салар. ойын түртер, жыбыршытар.

Еліртер, екілентер, елжіретер,
Толғантар, толғақ салар, толықсытар;
Аспанға ащы даусың шырқап, қалқып,
Қоңырлап, көмей қайта аңыратар.

Зарлының екі көзін мөлдіретіп,
Болса да елжіретер бейлі шын тар;
Салған ән магниті тұрған көпті
Баладай тербеу жеңген бір тыншытар.

1916

АРМАН

Мезгіл бар ма құтылар,
Шынжырлаулы тағдырдан?
Бірақ ой жоқ ұмтылар,
Табылар тағдыр дағдыдан.

Рахымы жоқ шынжырға
Байқамастан шалдырған,
Аяқ, қолы құрсауда,
Зарлауда жүр «балдырған».

Желк-желк еткен жас шалғын
Суық желмен майысып,
Селк-селк еткен болды күн,
Көтермей белі қайысып.

Ажарлы, нұрлы ақ балғын
Заманмен тозды сайысып,
Көніл құрғыр соп-солғын,
Жыддам суып, жай ысып.

1916

НЕ КҮЙДЕ

Ылғал тұман шағында,
Күздардан жауын сырылдап,
Қиядан сорғалауында...
Самалшыл, сауқым, сауықшыл,
Саятшы Сартай не күйде?

Теңіз көшкен дауылда,
Асты терең, үсті жел,
Толқын соқты баурында...

ДА
БИ

Балтыры ақ жем балықшы,
Қайықшы Қалтай не күйде?

Дай-дай даукес ауылда,
Жесір, намыс тартыстың
Үзілмес ұзын дауында,
Жаралы жүрек, жарымшыл,
Мұнды Күнтай не күйде?

Жөңкенің таз тауында...
Қымызшылға қызық боп,
Күндіз-түні сауында...
Жалсыз арық, желін сау,
Мана көнек не күйде?

1919

БОРАНДА

Қарлатып қатты боран қарпылдап тұр.
Үскірік-аяз қызыл шартылдап тұр.
Қой ығып, басын қоршап ыққа тығып,
Көміліп қалың қарға қарқындап тұр.
Сүйеніп таяғына қой қасында,
Дірілдеп Таймас сорлы қалтылдап тұр.
Аяқта жуан жіппен буған шарық,
Сүйреліп киіз шұлғау жалпылдап тұр.
Ашылып қабырға-омырау қарға қарсы,
Тақымы шалбарынан жалтылдап тұр.
Денесін қалыбымен суық ұстап,
Ызың жел селкілдетіп, аңқылдап тұр.
Мойнына жабысқан қар ери қатып,
Иекте мұз сүңгілер салпылдап тұр...
Жылы ішік, түлкі тұмақ, саптамалы,
Дүйсек бай дөң басында салқындап тұр.
«Ары таман қойды қозғап, жайсаңшы!»- деп,
Таймасқа қожайынсып шаңқылдап тұр
«Алғаның ас болмағыр, ит-шошқа» деп,
Қарғадай қармен бірге қарқылдап тұр.

АРЫНЫМ

Алқынамын, басылмайды арыным,
Тау селінде екпін қайрат, сарыным.

Жарлы-жалшы, жақыбайды жарылқау —
Жандағы ауру, жүректегі жалыным.

Егер салсам қос өкпеден тепкіні,
Елең емес тау жақпары, тек тұры.
Жау жапырар, көк дауылша бұрқырар,
Шүү дегенде кер бедеудің екпіні.

Толас болмас топ жасаққа тиіспей,
Семсер ұрып, ақ найзаны үзіспей;
Бет-аузым шаң, қанжарым қан қайрылыш,
Ұмсындырып жау сұлуын, су ішпей.

Аял болмас айқай-сүрен салыспай,
Қашқан жауды ат баурына алыспай;
Қан сусаған болат сүңгім ашылмас,
ІПұрқылтайдан шұрылдата шанышпай.

Тыншу болмас қалың кайрат қайнамай,
Қанжығаға қанды басты байламай;
Қара жүрек, қара қошқыл қанменен,
Үш тосарлы, қанды ауызды майламай.

Улы көкірек жиған сүтін тамызбай,
Қызыл қылыш қырқа турап ағызбай;
Басылмас бұл алқындаған арыным,
Адал сүтпен жарлыларды жағызбай.

«Мен» емеспін, мен де көптің бірімін,
Мендейлердің міне қостық бірлігін.
«Мен» құралып «біз» боп шықпай күреске,
Мен тудырман бұқарама тірі күн.

Арылтамыз аспанды аршып тұманнан,
Тазалаймыз жерді жонып жуаннан,
Тапсыз, тату, мерекелі, өнерлі,
Ел жасаймыз еңбегіне қуанған.

1920

АҚШАМ

Көкше көкте ақша бұлт
Көміліп күн нұрына,
Жел байырқау, жер сұлық,
Қызғыл алтыш шұғыла.

Ақ шашты ана — ала асқар^а.
Оқыды сам жығыла.^а
Жау көргендей жартастар , ,
Жамылды туман дулыға.

Қабағыш түйіп қожыр құз,
Қарағай, қайың қалтырап;
Талда аңырап әнші құс,
Таста суыр тантырап.

.Дің

Жазыла есінеп жапан қыр,
Маужырап сұлап, балбырап,
Даладан, таудан, көшті нұр,
Салбырап, сам жамырап.

Тауды тұман бөкселеп,
Өзен төлі жамырайды.
Көз жұмғанда көкше көк,
Көсіліп жер тымырайды.

АҒЫНДЫ МЕНІҢ АҚСУЫМ

де-і

Ағынды менің Ақсуым,
Ақырып әлі ағасың,
Акиланған ашумен,
Ақтарды асқар сабасын.
Тас тарпуын, шапшуын,
Қарасаң қайран қаласың,
Жалғыз жазғы бір кеште,
Жағаладым жағасын.

Түнжыраған торғын түн,
Төндім сұлу суына.
Таңырқап тау-тас тамсанып,
Жымиды жұлдыз мұңыма.
Сүмиген сүңгі сұрша тал,
Шомылды таудың суына.
Таймандаған тайпақ ай,
Желегі ме, туы ма?
Шүйке шарбы бұлтты
Қалқалай қалды қылмия.

Аспанды, ай алтын құшағы,
Қусыра қайың құшады.

Қарамай қайың, қалайша
Қаужыған құшсын бұтаны?
Қайың мен сәуле сүйіссін,
Сүймегенді нысабы:
Итмұрыны мөлдіреп,
Қудырлап қоңыз ұшады.
Бауырлаған ағынның,
Сумандап суы сылдырайд;
Құдиған қоңыр құрақтың
Саусағы суда судырайд;
Суға төнген бір шыбық
Дірілдейд, суда сырылдайд;
Оған қонған бір шымшық
Шик-шик етед, шырылдайд...

1921

БҰЛТ

Түнгі жаймен жуыныш,
Көгілдір көк күлімдер,
Шөгіп шоқ-шоқ тұман, бұлт,
Шоқы сүйіп, дірілдер.

Көк мұнарлы белбеуін
Алып тау бел буына;
Сәлем беріп бұлт керуен,
Танда тауға жығыла.
Қабағы мұз, суық шал
Қолын алып, қас қаға.
Желде, күзде несі бар,
Қалғыды тас жастана.

Бұлт — бөбек, тау — ана,
Ана төсін аймалай,
Үйықтай тұрсын ол бала,
Шыққанынша жел қалай.

1922

ЖАНАРТАУ

Зәулім-зәулім заңғар тау
Шығыс-батыс шегінде,

Лапылдақ жалын, іші қау
От ойнақшыл тегінде.

Қарышдай кепкен қампайып,
Борсып, бықсып, булыққан.
Ашылып аузы аңқайып,
Түтектен түтін, бу шыққан.

Ұшқыннан от бұлқынып,
Күрс-күрс, быж-быж оқ...
Жаландап жалын жұлқынып,
Айнала түскен қызыл шок.

Лаба жалын жандырды
Тас, қоқыр, тікен, сіріні.
Түншыққан жылан түтінге,
Көзінен ақты іріңі.

Қызыл жалын тазалап,
Куарған қорданы өртеді.
Жас балдырған жаңалап,
Жайқала шықты өртені.

Жанардың жанған жалыны,
Жердің жүзін жарық етер.
Жарылқар жалшы-жарлыны,
Жаңа жұрт жасар, қарық етер.

1922

ҚЫС

Қыс, қар, мұз, қырау, қылау - жерді көміп,
Бұлт бүркеп, тұман төніп, баса шөгіп,
Жер-көкті аяз бүріп, қызыл жалап,
Бұрқ-сарқ боран құсып, шашып, төгіп.

Кейде аяз, кейде бұрқак, кейде қырбак,
Кейде еркек, кейде күрпік, кейде сырғак,
Жер тарпып, аспанды аршып алтын күрек,
Сапырар сұрапылды кейде бір уак.

Ойда омбы, дөңде қағыл қырдың қары,
Жылмық, мұздақ болса — қырғындағы.

Қатындар қалтырасып судан қайтқан,
Қарғанып қыдырғанға қырдың шалы.

Көл өлік, қаз қуы жоқ дауыстаған,
Қалған құс — қарға, шөже, сауысқаннан,
Көтеріп көтеремін, көз түртті боп,
Арсыз жоқ азық-шөбін тауысқаннан.

Шөкитіп шөбін тиеп шанасына,
Қазак бар қатынасқан қаласына.
Ас-тойдың, батаоқырдың бірі де жоқ,
Мал қамы, ауыл алаш шаруасына.

Күн күнгірт, аспан шаңғыт. Қылаулаған.
Қылаудан бұта бұғып қырауланған.
Ол бір жұт, арамза қой қоздаған,
Ол бір құт, сиыр ерте бұзаулаған.

Қой, жылқы, кайрат қылып жерді қазған,
Ауыл да жүдеу-жадау қыстан азған.
Үсініп аяз, боран үскірікте,
Өткізген қырда өмірін малшы жазған.

Қорада жабуланған арық-тұрақ,
Шөмшендеп шөп айнала шыбыш, лақ.
Шанасын шикылдатып, ит үргізіп,
Ауылға тартқан қоанак, ымырт уақ.

Болмаса түлкі алдырған, қасқыр атқан,
Бір қазақ таба алмайсын қысты ұнатқан,
Өтіпті «ақ қояндай» қырғын қыстар,
Түкірік түспей қатқан, жұрт жұтатқан.

Істеген жаздай еңбек Иван мүжық
Базарды асырап түр мая бұзып.
Етпеген жаздай еңбек Иса қазақ,
Сасулы, көрінеді қыс құбыжық.

Жалғыз-ақ мектеп іші қыста қызық,
Балалар ду-ду оқып, жазып-сызып,
Үйде тар, далада қар, суық қысаң,
Мектептен басқа жерде көңілсіздік.

1922

КІМ ЕКЕН?

Бауырым, сәулем Күләнда!
Неліктен солғыш ажарың?
Тұтылған айдай тұманда,
Неліктен төмен назарын?

Ақ дидарың тотығып,
Ақша бетің солыпты.
Жігерің жасып, от құрып,
Жанбастай болып сөніпті.
Жазық жаурын қайқайып,
Шыбық белің бұралып,
Құлағың қапты қалқайып,
Тамағың, жағың суальп.

Бүлдірген бетің сұрланып,
Тыржиып қабақ қатыпты.
Алмадай піскен нұрланып,
Тартылып ұртың батыпты.

Мөлдір тұнық кара көз,
Ажарсыз тартқан алайып.
Келте кара шашыңыз
Түбіт бопты шолайып.

Ақ білегің азғындап,
Білезіктерің босапты;
Қарағанға байымдап,
Саусақта жүзік бос қапты.

Ұзақ, сары таң көрмен тең,
Кірпігінде жоқ ұйқы.
Ұзақ, сары күн шермен тең,
Езуінде жоқ күлкі.

Көзіңнен аққан суық жас
Айғыздап бетті шайыпты.
Суық жаспен аралас
Жүректен талап тайыпты.

Тамаша сауық, жиын той -
Біреуі де көңілсіз.
Достық, қастық, қызықты ой —
Біреуі де сенімсіз.

От лебіндей ып-ыстық
Аузыңнан шыққан аһы-зар!
Кеуденді кернеп, дерт қысып,
Көзіңнен сығып ағызар.

Өз жөнінді ұмытып,
Итке басынды иесін.
Үзақ таңға у жұтып,
Аһлап жастық сүйесің.

Айт шынды, сәулежан,
Кім мұңайтты? Кім соқты?
Айырыш ажар ақылдан
Әлде пері, жын соқты?

Шынды айт, неге бөгелдің,
Жүрекке жара салған кім?
Махаббат, талап, жігердің
Тамырын қиып алған кім?
Кім сарғайтты, налытты,
Айт, жасыма, жасқанба!
Дауыл менен жауыздың
Ұшқан күлі аспанға.

Өсекшіл жауыз қас дұшпан
Деді-ау әлде: күң екен.
Біз бұғаусыз арыстан -
Күң қылатын кім екен?

1923

ЖАС ЖАЛШЫҒА

Туғанда алғаш анаңнан,
Балапан едің ақ үрпік.
Құндағың тері, саламнан,
Жеткіншек едің жез кірпік.

Әкең қойшы, шешен күң,
Жылы орны да жоқ еді.
Қазан жалап сен үшін,
Әйтеуір анаң «тоқ» еді.

Азаппен жиған ақ сүтін
Мезгіл-мезгіл сорушы ең,

Жұмыста анаң, жоқ күтім,
Өксікпен өкпе соғушы ең.

Шөп төсекпен шығысып,
Денең тастай шираған;
Күн қағып, жел жеп, отқа ысып,
Бейнеттен күш жинаған.

Аязды суық боранда
Қалшылдап өстің сүмсіп.
Танды атырдың қоранда,
Қар құшақтап, мұз сүйіп.

Ақ бәтестей ақ денең
Ыстаған бейне қара көн.
Қабағың салық, жоқ елен,
Ойнамайсың баламен.

Үрсу, соғу, зықынау,
Жүректің қалған тоты боп,
Өстірген шайыш жас былау...
Өмірлік сөнген оты жоқ.

Үміті біткен тірліктің,
Жас басыңнан шалдайсың.
Қызығу, талап, ерліктің
Біреуін де ойға алмайсың.

Жасыңнан-ақ құлдыққа
Ыңғайланып алыпсың,
Мұқтаждыққа, мұндыққа
Мұңайыпсың, қалыпсың.

Емес пе ең жазғы көбелек,
Көгалда көлбеп ұшпайсың.
Не себеп, мұнша үнілеп,
Қу таяқты ұстайсың?

Өзіндей жанның баласы,
Оқып жүр ғой мектепте.
Бет, білек қолдың саласы,
Абайлашы, апшақ па?

Мектебі жақсы, көңілді,
Арқалап бокша барады.

Киімі бүтін жып-жылы, '1
Ойнап асыр салады '14

Жабырқаусың, жасықсың, '1
Ондай көңіл сенде жоқ. '14
Жалынды жастай басыпсың,
Пендеге де пенде боп.

Үйымы қайда жастардың, '1
Әлде сені білмей ме?
Әлде, асусыз асқардың
Жібермей желі үрлей ме?

Бұған қандай мәніс бар? '1
Сен бұл күйде отырсың.
Еске алар, аяр, танысар,
Оқырсың қарғам, оқырсың!

Ұран жақсы, үміт көп,
Жамырар жастар, бас құрар.
Өнерсің көпке жігіт боп, '1
Жасыма жаным, жас құрғар.

1923

ТАС

Көгілдір, мөлдір көк аспан -
Көленке, сәуле ойнағы
Ойнаса онда жылпың жел,
Жырттылад шарбы, қаймағы.
Жел қуалау, бұлт қашу -
Жігіт-қыз айтта, тойдағы
Көк күмбезде күнде ойнақ,
Ойнады да қоймады.

Бұлт бір мезгіл бұрқырап, '1
Астарлады аспанды. '14
Асқарға соккан асқақ жел, '1
Тас, сүзді де жасқанды.
Нөпір нөсер шүмектеп,
Жасыддан жалтыл басталды.
Балбыраса да барлық зат, '1
Тас, күйінде тас қалды. '14

ЖАЙЛАУ

Көк кілем қатипадай жасыл жайлау,
Қаз-катар ауыл арты желі байлау.
Жайлаудың жаз мезгілін елестетіп,
Мақтаншак мінезім бар жұртқа айқайлау.

Айы алтын, көк жайлаудың күні күміс.
Ақ тасы бұлағының маржан, күріш.
Етегін шалғын шалып, жел шайқаса,
Бейне той секілденер жасқа жүріс.

Құлын, тай кісінесіп шінгір-шінгір,
Тас бұлақ жайлау мақтар қағып сылдыр.
Тырайып көк жотада қой шетінде,
Мастанған қатық ішіп қойшы құрғыр.

Қарағай қалың отыр қарсы бетте,
Қарашы Қалиман мен Бейсембекке:
Теңселіп, тебісіп тұр алтыбақан
Байлап ап отын жібін әлпеншекке.

Айналған аспанында алғыр бүркіт,
Қатындар күрпілдетіп піскен іркіт.
Әуені анда-санда бұлты торлап,
Жайлауды шомылдырар жұпар бүркіп.

Сапырып бәйбіше отыр сары қымыз,
Бай отыр жалшы жұмсап, сөзі нығыз.
Өзекте мұрын жарып, мастандырар,
Қой үзген таңқурайдан аққан уыз.

Үнілген қыз, келіншек бүлдіргенге,
Қуқыл мәз төбеде елді күлдіргенге.
Жапар таз қой, қозыны жамыратты,
Әуей боп бүлдіргенде бір жүргенде.

Үй басы құрт қайнатқан, өре жайып,
Күнделеп бие сауған келін, зайып.
Дауылда жел қапсырған арқаны жоқ,
Кедейдің қауешегі тұр қисайып.

Інірде жылқы жиған жылқышылар,
Сызылтып көңіл тербеп әнге шырқар.
Ән толғап бойжеткенді қыбылжытса,
Күрсініп көзден кекіл кейін сипар.

Қысырақ үйірленген бөрте бұрыл,
Саяқсып шет жайылып емес жуыр.
Қайнатқан қазан түспей, таң білінсе,
Азанды сықақ қылар таста суыр.

Алады түнгі үйкыны күндіз сәске,
Сәскеде сары қымыз түсер бәске:
Манаурап гүл толқытқан самал жұтып,
Ақ сұлу ірге жақта тігер кесте...

1923

КӨКТЕМДЕ

Жауыны жауып, жасылы
Жарқылдайды — жаз кепті.
Өкіреді өзен тасуы,
Қанқылдайды - қаз кепті.
Щирады шымайт, шаң шықты
Құрғады құмайт, саз кепті.
Төнірек ашық, тұман жоқ.
Көктен нұрын күн септі.
Тоғайда, көлде той қылып,
Қаптады құстар жер-көкті.
Ауылдың малы балалап,
Айран шықты аз-көпті.
Қоңына құйып қоламта,
Қоқан емдеп таз көкті,
Манаурап мал-жан жадырап,
Жан-жануар мәз бопты.

Құлазыған қыстайғы
Малға толды сай, қоқты,
Күпісі жалба жабағы
Тойтаң қағып, тай бопты.
Ісек шығып есіред,
Көрпелдес көнтек көк тоқты.
Есінде шығар, елім-ау,
Емдеп ед Қоқан қай көкті?
Қоқан көгі құлпырды,
Құм сіркеден құтылды.
Қунаң қақты, қоң бітті,
Көгі көкке тойынды,
Құтырып Қоқан орғытты;
Көмір жинап, көрік жығып,
Ұсталар, ойдай, іс соқты.

Ауылдың бейлі биыл кен,
Үйткені мал-жан дін аман.
Қисаймай шықты қылшығы
Қысыңнан да қысаған.
Азықсыраған ауыл жоқ,
Ашып алды астық ұрадан.
Ақ шықты, жатыр жағысып,
Жарлысы жоқ жылаған.
Шығынсыз шыбыш лақтап,
Төлдеген тоқты бір заман.
Астығын, малын базарлап,
Қажетін алды қаладан.
Кооперативтен кездеме ап,
Киінді ауыл жаңадан.
Бас-аяғы бір болды,
Бастап еді баладан.
Шанқиған жейде шал киіп,
Киінді кемпір аладан.
Кәрістетті келіншегі,
Шомытын тастап жамаған.
Қыдырынды азайды,
Қыдырып үйді шұбаған.
Жалқаулары көрінбейд
Жатып ішіп сұлаған.
Елдің түрі көрінді
Етек-жеңін жинаған.
Шаруасына көрінед
Көбінің көңілі құлаған.
Тісін сайлап, тырбанып,
Тіршілік етті тірі адам.
Кызыл ма, қыз ба, қызғалдақ
Қырға біткен, көз салшы.
Көк масаты көрпе көк,
Көлпілдейді, ойға алшы.
Көк ала батшәй көбелек,
Көбелектей ме ол қайсы?
Көлде тойлап толы құс,
Қызығына тойсамшы!
Мал маңырап өрісте,
Қайырып оны жүр малшы.
Өзгесін былай қоялық,
Онда қайда диқаншы?
Диқаншы кім ауылда?

Айтамысың Қоқанды?
Қоқан байдан қол үзген,
Жалпы шығып, бай қалды
Тоқпақтаумен тоқалды.
Тоқал да тұруы екі-ұрық,
Тоқалға да тақадды.
Соңында нокта сүйретіп,
Қоқаң байдан ақы алды.
Жалшыға да жар шықты,
Бай жегенін қақалды.
Бай жылады, жұлқынды,
Сатала сауыс сақалды.
Қосшыға Қоқаң жазылды,
Қоғам болды, соқа алды.
Тіс темірін тапта деп,
Оны ұстаға апарды.
Қазына берген қарызға
Арбасы мен ат алды;
Сайлады саймандарын да
Шұжықтап мойынапанды¹;
Қырқаға әкеп қос салды,
Сықыр-сықыр соқасы,
Солқылдатты сол маңды,
Қоқаң шашты тұқымды,
Қоқаң жерді қопарды.

1923

САПАРДА

1

Төніп әуе,
Тұнып теңіз,
Қызықтырған басында,
Ыңсыз, желсіз,
Теңіз елсіз...
Үміт
Ілгері асуда.
Қайықты сырып,
Кеттік бұғып
Алыс жолға —
Жыраққа!
Көзді жас қып,
Қош-қоштастық

Қара кемер -
Құраққа.

Үздік-создық
Жүрдік, жүздік.
Көк теңізді айырыш,
Су да шусыз.
Біз қайғысыз.
Кеттік ұзақ
Ай жүріп.

II

Таппай жаға,
Су сақыраға,
Күн жығылып сүңгиді.
Жылдам, шапшаң
Жамырап сам,
Түн түнжырап
Мүлгиді.

Желпіп теңіз,
Шықты лебіз,
Көкті бұлт торлады.
Қайық қылпылдап.
Су ылпылдап,
Бізге безгек
Орнады.
Біз шалқалап,
Желді арқалап,
Кеттік бетсіз түү-түүге.
- Аһу-ұу-шу!
Салды бізді
Шүү-шүүге.
Сапырып теңіз
Жел соғады.
Қалтыл қайық толқында.

Ақырып теңіз,
Сең соғады,
Кеткен жүрек
Қорқуда.

Таудай қайқан,
Шұңқыр, ойпаң,
Әлсіз отпен көз түсті.
Көлденендеп,
Көкке өрмелеп,
Жынды толқын
Сүзісті. "

Қара жаңбыр,
Сыр-сыр, сыр-сыр...
Сорғалады, сорлады.
Үпі әулие,
Сүлеймен де
Түк септігі болмады.

Мәңгі-мәңгі,
Қап-қараңғы,
Соқыр көзді жұмғандай.
Үсті желең,
Асты терен...
Өмір зымиян
Зындандай.

III

Әлдеқайда?
Қандай жайға?
Келдік, кеттік белгісіз.
Қандай мекен?
Қай жақ екен?
Ажыратып ми
Бергісіз.
Кетті сүрек,
Өлді жүрек,
Сезім-сана қалған жоқ,
Еш шықпаған
Өлімтік жан,
Сенде аһлау,
Арман жоқ.

Жүздір-жүздік,
Сокқы көрдік,
Бәсендеді жел-дауыл.
Сокқан толқын,
Тартқан опқын,
Ақырындады
Жай ауыр.